

Мариупол – информационната война

Светлозар Кирилов

Факултет по журналистика и масова комуникация,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
имейл: skivanov@uni-sofia.bg

Резюме. Статията разглежда основните аспекти в информационната война между Русия и Украйна за Мариупол – кого подкрепят жителите на града, кой е виновен за цивилните жертви и разрушенията в Мариупол, доколко са истинни твърденията на воюващите страни. Внимание е отделено и на медийното отразяване на четири конкретни събития при обсадата на Мариупол – пораженията на Родилен дом №3, разрушаването на театъра, евакуацията на цивилните от завода „Азовстал“ и блокирането на кораба „Царевна“ в пристанището.

Ключови думи: информационна война; Русия; Украйна; Мариупол.

Значението на града и проблемът за истината по време на война

Битката за Мариупол е един от най-драматичните епизоди във войната между Русия и Украйна през 2022 г. Украинският град Мариупол на Азовско море е обкръжен още в началото на март 2022 г. от руските сили, които го превземат окончателно в края на май. Стотици цивилни загиват при сраженията и много от сградите са разрушени. Успоредно със същинската война се води и информационна война, в която и Русия, и Украйна използват твърдения в своя полза.

Целта на текста е да разгледа информационната война относно Мариупол. Доколко са истинни твърденията на руската и на украинската страна? Могат ли хората, които не се намират в района на бойните действия и нямат лични впечатления за войната между Русия и Украйна, да формират достоверна представа за ставащото в Мариупол от традиционните медии и социалните мрежи? Кои са причините за изкривяването на информацията и за фалшивите новини? Кого по-скоро подкрепят жителите на Мариупол – Украйна или Русия? Коя от двете воюващи страни е виновна за цивилните жертви и разрушенията в града? Отговор на тези нелесни въпроси ще бъде потърсен чрез анализ на публикациите на руски език за Мариупол от 24 февруари до 26 юни 2022 г. на сайтовете на двете държавни информационни агенции – руската ТАСС и украинската

Укринформ. От тях се очаква да изразяват позицията на съответната държава, вкл. публикуването на изявленията на ключовите лица на официални постове и най-значимите институции. За допълване на картината и по-голяма съпоставителност са добавени и още от традиционните медии и социалните онлайн мрежи на двете воюващи страни за ставащото в Мариупол, както и медии и източници от други страни, тъй като е ясно, че позициите на руската и на украинската страна ще са пристрастни. Когато хората не могат да имат първичен опит, тъй като не пребивават в Мариупол и не са свидетели на обсадата, те се осланят на вторичен опит – впечатления на други хора, информация от медиите, чужди свидетелства и спомени (Попова 2012: 140). Като изследване на случаи (case studies) е разгледано медийното отразяване на четири конкретни събития от обсадата на Мариупол: разрушаването на Майчин дом №3, на театъра, съдбата на цивилните в „Азовстал“ и на кораба „Царевна“.

Мариупол е стратегически важен град – неговото овладяване от руските сили осигурява сухопътна връзка между Крим, анексиран от Русия през 2014 г., и проруските сепаратистки републики в Донбас и откъсва Украйна от достъп до Азовско море. Населението на Мариупол преди войната е от ок. 430 000 души, което прави града десети по големина в Украйна (Енциклопедія Історії України 2009, Том 6: 509). Мариупол е важно пристанище на Азовско море. В града има два металургични завода – „Илич“ и „Азовстал“, – чиято продукция (стомана, чугун и др.) се изнасяла и този износ преди войната формирал значителен дял от валутните приходи на Украйна. Мариупол е бил известен като „експортната врата на Украйна“, през която стоките са достигали до 152 световни пристанища (Hurska 2022: 15). Градът е в тази част от Донецка област, която остава под контрола на Украйна след 2014 г. На 21 април 2022 г. руските сили обявяват, че Мариупол е превзет, но на територията на стоманодобивния завод „Азовстал“ все още остават украински бойци, които слагат край на съпротивата си на 20 май 2022 г. Между 16 и 20 май се предават последните украински защитници в „Азовстал“ – над 2 400 души (ТАСС 2022: 20 мая).

Атаката на Мариупол се осъществява от части на руската армия, въоръжените сили на самопровъзгласилата се Донецка народна република (ДНР) и чеченци, които се сражават на страната на руснаците. Градът е отбраняван от части на украинската армия (предимно морска пехота), граничари, полицаи и батальона „Азов“.

Една от особеностите на информацията по време на война е нейната противоречивост и трудното определяне кое е истина, кое – не. Още в древен Китай Сун Дзъ в „Изкуството на войната“ говори за опитите за заблуда на противника, за формиране на погрешно впечатление за нашите намерения, за използването на шпиони, които съзнателно

носят лъжлива информация на противника (Sun Tzu 2013: esp. ch. 13). Пруският теоретик на войната Карл фон Клаузевиц отбелязва неопределеността на информацията по време на война и че едно от важните качества на пълководеца е да преценява валидността на постъпващите фрагментарни и противоречиви сведения и да разбира какво реално се случва на бойното поле (Clausewitz 1997: 64–65).

Един от аспектите на информационната война е свързан с влиянието върху мненията, пресъздаването на събитията по начин, който обслужва интересите на конкретната воюваща страна, понякога дори използване на дезинформация. Информационната война не е нещо ново, тъй като е използвана и в конфликти в миналото, но навлизането на комуникационните иновации – интернет, дигитализацията, социалните онлайн мрежи, – ѝ придава нови измерения. Информационната война може да бъде разглеждана като част от хибридната война. Под хибридна война се разбира, че наред със същинското воюване с пехота, танкове и артилерия, се използват и други действия – дипломация, икономически натиск, информационна война, – както и участието на нередовни военни части (Wither 2022). Понятието „хибридна война“ се използва често в научните публикации след войната между Израел и „Хизбула“ през 2006 г. и Украинската криза през 2014 г. „Хибридна война“ се появява нерядко и в политическите дебати и в медийните публикации, макар че анализ на Ралица Ковачева показва, че често употребата на термина в българските медии е с неточен смисъл (Ковачева 2019).

Кого подкрепят мариуполци – Украйна или Русия?

Много области на Украйна са етнически и езиково разнородни, а етническата и езиковата идентичност на хората влияе накъде клонят техните симпатии – към Украйна или към Русия. Украинците дълго време са живели в Руската империя и после в Съветския съюз, който се разпада в края на 1991 г. Наследството на разпадналите се многоетнически държави е, че териториите на новите страни са като леопардова кожа – различни етноси съжителстват в определени региони. Руснаците са 17% от населението на Украйна според последното преброяване през 2001 г. (State Statistics Committee of Ukraine 2001a). В Украйна етническата идентичност невинаги съвпада с говорения език. Така по своята идентичност хората в Украйна се делят на три основни групи:

- а) етнически украинци, които смятат украинския за роден език – основно живеещите в западна Украйна;
- б) етнически руснаци, които говорят руски – повечето живеят в Крим и Донбас (Донецка и Луганска област); и

в) етнически украинци, които говорят основно на руски – много от живеещите в източната и южната част на Украйна.

Мариупол се намира в Донецка област, а тя е част от Донбас. При преброяването през 2001 г. украинците в Донецка област са 57%, а руснаците – 38%; в Луганска област, другата част от Донбас, украинците са 58%, а руснаците – 39% (State Statistics Committee of Ukraine 2001a). Т.е. руснаците са значима част от населението на Донбас, над 1/3, но все пак мнозинството са украинци. Дори и при предишното преброяване, през 1989 г., когато Украйна още е била част от Съветския съюз, украинците са имали превес, макар и лек: 51% украинци срещу 44% руснаци в Донецка област и 52% украинци срещу 45% руснаци в Луганска област (State Statistics Committee of Ukraine 2001a).

Само на полуостров Крим от територията на Украйна руснаците са били мнозинство: 59% руснаци срещу 25% украинци през 2001 г. (66% руснаци срещу 27% украинци през 1989 г.) (State Statistics Committee of Ukraine 2001a). Промяната на дяловете между 1989 и 2001 г. показва миграцията на населението: относителното намаляване на руснаците в Донбас и Крим за сметка на украинците (в Крим – за сметка и на татарите, които се завръщат на полуострова след 1989 г. от принудителното си изгнание след Втората световна война). Това намаляване на руснаците се дължи на желанието на част от тях след разпадането на Съветския съюз през 1991 г. да се преместят да живеят от Украйна в Русия.

Войната от 2022 г. предизвиква обратната тенденция в Донбас и Мариупол – намалява делът на украинците и се увеличава делът на руснаците. Симпатизиращите на Русия остават в Мариупол и Донбас, а предпочитащите Украйна напускат Мариупол и Донбас, прогонени от войната и нежелаещи да живеят в територии, контролирани от Русия. Над 1 600 000 души от Украйна пристигат в Русия като бежанци, но изглежда част от тях се прехвърлят в друга страна (Медуза 2022: 22 априля). Ако се стигне до референдум, който да определи дали Донбас да бъде към Украйна или към Русия, разместването на населението през 2014–2022 г. би оспорило легитимността на гласуването.

Преброяване на населението през 2001 г. сочи, че по етническа идентичност населението на Мариупол е приблизително поравно, с лек превес на украинците – 49% украинци и 44% руснаци; следващата етническа група са гърците, 4%. Но в езиково отношение картината е съвсем различна – 90% от мариуполци са посочили руския като роден език срещу само 10% за украинския (Енциклопедія Історії України 2009, Том 6: 509). От 57% украинци в Донецка област едва 41% посочват украинския за роден език (State Statistics

Committee of Ukraine 2001b). Повечето от украинците в Донецка област смятат руския за майчиния си език.

Би могло да се предполага, че хората с украинска идентичност подкрепят Украйна, а с руска – Русия, но нещата са по-сложни. Намесват се и други фактори: украинските граждани, които са благосклонно настроени към Запада, либерализма, пазарната икономика, Европейския съюз, симпатизират на Украйна, дори и да са рускоезични и с руско самосъзнание. Настроените критично към Запада, Европейския съюз, либерализма и пазарната икономика, предпочитат Русия. Това разделение на мариуполци се проявява и в оценката им за сраженията в града.

Друг фактор е скептицизмът относно перспективите за развитие на Украйна. Новите държави, каквато е и Украйна, съществуваща като самостоятелна страна едва от 1991 г., тепърва изграждат институции и идентичност. Те се сблъскват с проблемите на недемократичното развитие, неефективните институции, нетолерантността към малцинствата. Скептичните към бъдещото развитие на Украйна предпочитат Русия. Въпросите за руския език и руското малцинство често присъстват в политическия дебат на Украйна. Езиковите спорове не подминават и Мариупол – театърът в града се е казвал Руски драматичен театър до 2015 г., след което местните власти премахват думата „Руски“, а от юли 2021 г. нареждат всички пиеси да са на украински език (Hinnant et al. 2022). Съществена причина за сепаратизма в Крим и Донбас през 2014 г. е отмяната в Украйна от новата власт на закона за руския език от 2012 г.

Украинската държавна информационна агенция Укринформ публикува преценки след превземането на Мариупол от руснаците, че 200 000 от жителите на града са отишли на териториите под украински контрол, 50-70 хил. са в приазовските села или териториите на изток и юг, окупирани от Русия, 47 хил. са „депортирани или принудени да отидат на територията на Русия или Беларус“, до 22 хил. са загинали и в града остават към 100–120 хил. души. (Укринформ 2022: 7 юния). Може да се предполага, че значителна част от мариуполци, отишли на територията на ДНР или Русия, са проруски настроени. От останалите в града вероятно една немалка част предпочитат Мариупол да е под руски контрол. Но от намиращите се в града след неговото превземане от руснаците една значителна част са възрастни хора, които нямат възможност, сили или желание да се местят – пенсионери се оказват 46 000 от останалите в града.

Демонизирането на врага

При война и двете страни дават жертви, загиват цивилни, разрушени са жилища, мостове, заводи, магазини. Това озлобява и ожесточава

воюващите страни и често се стига до език на омразата. Езикът на омразата е тълкуван като противостоящ на езика на политическата коректност (Ефтимова 2016). При войни и вътрешни социални конфликти нерядко се използва изграждане на образ на врага, който мобилизира „ние-групата“, противопоставя я на „те-групата“ и формира отношението „ние-срещу-тях“. Например в България при увеличаването на мигрантите от Близкия изток след 2013 г. някои медии и социални мрежи очертават контурите на образа на сирийските бежанци като опасни, престъпни и икономическо бремене (Станкова 2014).

Руската държавна агенция ТАСС и руските политици често наричат украинците „нацисти“ и „националисти“. Образът на батальона „Азов“ се използва от Москва за аргументиране на „денацификацията“ като оправдание на руското военно нападение срещу Украйна. Външният министър на Русия Сергей Лавров не се поколебава да нарече в интервю бойците от „Азов“ „отявлени главорези“ (ТАСС 2022: 4 юня). Но се предполага, че батальонът е от около 800 души, а пленените в „Азовстал“ са над 2 400 – т.е. една част, вероятно повечето, не са членове на „Азов“, а са украински морски пехотинци, граничари и полицаи, които също са потърсили укритие в металургичния комбинат.

Укринформ и украинските държавници в публикациите си изписват „Русия“ и „Руска федерация“ с малки букви, както и личните имена на ключовите руски политици (Владимир Путин, Лавров, Шойгу и др.). Ирина Верещук, вицепремиер на Украйна, пише в своя профил във Фейсбук: „Ние нямаме политически и морални дискусии с руснаците – ние воюваме с тях, не спорим с тях, те са наши врагове, ние ги убиваме“ (Верещук 2022а). Категорично заявяваната омраза на украинските държавници и медии към Русия може да бъде разбрана – войната е започната от Русия, води се на украинска територия, хиляди украински цивилни са загинали, десетки селища са понесли значителни разрушения. Но похватът на Украйна в информационната война за тотално очерняне на противника вероятно има бумерангов ефект – категорично и ярко откроената омраза към Русия може да допадне на тези, които вече симпатизират на Украйна, но отблъсква онези, които се колебаят кого да подкрепят. Използването на отрицателни внушения в комуникацията е проблематично.

Укринформ рисува апокалиптична картина на Мариупол под руски контрол. Според украинската информационна агенция руските власти не могат да осигурят нормално съществуване на останалите в Мариупол; все още под развалините на големите здания се откриват тела, понякога по 50–100 души (Укринформ 2022: 8 юня). Според езиковия омбудсман на Украйна Тарас Кремен украинският език е важен фактор за национална консолидация и затова в Мариупол и другите завладени територии Москва предприема действия да

ограничи употребата на украинския („лингвоцид“, „колонизаторска политика“) – пътните табели и образованието да не са на украински, учителите да се преквалифицират идеологически в Крим, да бъдат спрени украинските телевизии и радиостанции (Укринформ 2022: 3 юния).

Украинската информационна агенция остро заклеява украинските граждани, които приемат постове в новата проруска администрация – те са наричани „колаборационисти“, подобно на местните хора, сътрудничели на германците по времето на Втората световна война. Полицаяте в Мариупол, преминали на страната на самопровъзгласилата се ДНР, са уволнени като „предатели“ от украинското министерство на вътрешните работи; кметът, назначен от руските власти, е „гаулайтер“ (Укринформ 2022: 5 юния). Украинското Министерство на цифровата трансформация създава сайт, където украинците могат да съобщават за преминалите на страната на Русия – изисква се аргументация защо смятат, че човекът е колаборационист, посочване на геолокацията му, качване на снимка или видео. Украинската агенция съобщава, че гражданите са дали сведения по този начин за 700 колаборационисти (Укринформ 2022: 2 юния). Гневът на украинските власти към гражданите, които са нарушили лоялността си към украинската държава, е разбираем. Но пък подобни средства напомнят доносите по времето на социализма, но вече придобили дигитални измерения.

Кой застрашава живота на цивилните в Мариупол?

В информационната война украинската страна заявява, че цивилните жертви и разрушенията са предизвикани от руското нападение – че руската артилерия и авиация безогледно разрушават жилищни райони и цивилни обекти. Украинският кмет на града казва, че са регистрирани над 1200 военни престъпления в Мариупол, извършени от руснаците, и украинската прокуратура ще ги разследва (Укринформ 2022: 3 юния – а) Руската страна изтъква, че разрушенията са дело на украинските военни и националисти, които съзнателно разполагат своите танкове и батареи до училища, болници и жилищни блокове.

Основните пропагандни твърдения и на двете страни се съдържат в бекграунда на публикациите на двете държавни информационни агенции и неумолимо повтарят. В руските – че Русия атакува само военни обекти и гражданското население на Украйна няма от какво да се страхува. В украинските – апокалиптична картина на Мариупол: „...Агресията на Русия предизвика в Мариупол една от най-големите хуманитарни катастрофи. Градът практически е напълно разрушен в резултат на вражеския обстрел. Мариупол сега е без нормално снабдяване с енергия, вода и газ. От началото на руското нахлуване в

града са загинали до 22 хил. мирни жители... Мариупол сега е на прага на екологична и инфекциозна катастрофа" (Укринформ 2022: 8 юния и др.)

При воденето на съвременна война в градски условия много цивилни стават косвени жертви. Използването на авиация, артилерия и танкове в градовете води до много загинали граждани, които не са преки участници в сраженията. Това става ясно още по време на Втората световна война след мащабните битки в градски условия, каквито са станалите в Смоленск, Сталинград, Воронеж, Будапеща, Варшава и Берлин.

Първопричина за цивилните жертви в Мариупол е нападението на Русия срещу Украйна. Руските сили атакуват града, а украинските военни го отбраняват упорито и така се стига до боеве в градски условия, при които има значителни жертви сред цивилното население. Руската армия има по-мощна артилерия, която е използвана при обсадата на града, и дори и да не е целенасочено, обстрелите разрушават жилища и убиват цивилни. Русия има предимство и в авиацията, която извършва бомбардировки на Мариупол. Много от украинските самолети и хеликоптери са унищожени и украинската авиация не може да противодейства ефективно в небето над града.

В информационната война руската страна акцентира, че украинските военни целенасочено използват гражданите като жив щит. Руският журналист Александър Лукянов публикува видео с разпит на пленен украински подполковник, който признава, че командваната от него 152 мм самоходна артилерийска установка е обстрелвала жилищни райони в Мариупол по заповед на висшестоящ офицер (Lukyanov 2022). Признанието на украински военен, че е обстрелвал цивилни жилища би могло да бъде влиятелно, но все пак той е пленник, зависим от пленилите го руснаци, и не е сигурно доколко свободно може да изразява мнение или говори това, което му е казано и би му помогнало в ситуация на оцеляване.

Петр Андрищенко, съветник на украинския кмет на Мариупол, твърди, че руските власти изискват от жителите на града да дават сведения за измислени престъпления на украинската страна: „...руснаците спуснаха в Мариупол цял десант от доброволци пропагандисти. За парче хляб гладните и объркани хора са записвани на камера от тях и провокирани да говорят за „престъпленията на „Азов“, а наблизо винаги има човек с автомат" (Укринформ 2022: 15 юния).

Американският проруски настроен журналист Патрик Ланкастър публикува видео, в които разговаря с жители на Мариупол и ги пита кой разрушава града. Някои от интервюираните мариуполци действително казват, че разрушенията се дължат на украинските

сили, а други – че и двете страни предизвикват разрушения (Lancaster 2022: 29 March).

Убеждаването е ефективно, когато източниците на информация са преценявани от аудиторията за безпристрастни, компетентни и вдъхващи доверие (Арънсън 2009: 106–119). Ясно е, че руската и украинската страна в конфликта се стремят да представят своята гледна точка за правилна и не могат да бъдат считани за безпристрастни. Особен случай на безпристрастност е когато комуникаторът заявява нещо, което е в ущърб на неговия интерес – тогава аудиторията е склонна да му вярва. Елиът Арънсън провежда експеримент, при който престъпник, съден за притежание и търговия на наркотици, апелира за по-ефективно правосъдие и по-сурови присъди – тогава аудиторията е склонна да му върва, но не и когато той иска по-голямо снизхождение от съда и по-леки присъди (Арънсън 2009: 115). Очакването двете воюващи страни да признаят нещо, което е в тяхна вреда, едва ли е реалистично. Но може да се потърсят логически противоречия в съобщенията, в отделните късчета информация, които издават нещо, което не е в интерес на комуникатора.

Например сайтът „Медуза“ е критичен към Владимир Путин и е против военното нападение на Русия срещу Украйна. В медията работят руски журналисти, но тя функционира в Латвия, за да избегне медийния контрол в Русия. „Медуза“ интервюира семейство, което е критично настроено към Русия. Семейството е било в обсадения Мариупол, успяло е да напусне града и намира убежище в Естония. Сайтът публикува и дневника на момиче от семейството. То пише, че известно време семейството, заедно с още около 100 цивилни, се укрива в сградата на администрацията на левобрежния район на Мариупол. Четирима украински военни идват на 10 април 2022 г. и заемат позиции на двата най-горни етажа, след което руските самолети започват да пускат бомби, а с това заплашват живота и на цивилните (Медуза 2022: 25 априля). Сградата е била достатъчно висока, за да бъде използвана за наблюдение и вероятно за обстрел от украинските военни, но пък така те предизвикват ответен руски огън, от който могат да пострадат цивилните.

Другият спорен въпрос е кой пречи на цивилните жители да се евакуират. Според украинската страна руските сили пречат на евакуацията – ако са договорени хуманитарни коридори за извеждане на гражданското население, руските части започват да ги обстрелват и правят евакуацията опасна и невъзможна (Укринформ 2022: 19 март) . Руската страна твърди, че националистите пречат на цивилните да напуснат, за да ги използват за жив щит.

Оценките за завладяването на Мариупол

Предвидимо двете страни дават различни оценки, пропагандно обогрени, за попадането на града под руски контрол в края на май 2022 г. За Русия това е голяма победа – цялото украинско азовско крайбрежие е под неин контрол, падането на града е стъпка към завладяването на Донецка област. По руски данни при обкръжаването на Мариупол в него е имало около 8 000 украински военни, от които 4 000 загиват в сраженията (ТАСС 2022: 21 априля).

За украинците битката за Мариупол има положително влияние – руските сили са задържани дълго време, трудно превземат града. Руската страна има значително военно превъзходство – артилерия, авиация, кораби, а изразходва много време и усилия да превземе Мариупол. Задържането на руските сили в Мариупол прави невъзможно прехвърлянето им другаде и така се осуетяват възможни атаки в други направления – към Запорожие, Николаев, Одеса или Харков.

За украинците отбраната на Мариупол има огромно символно и морално значение – градът е превзет, но е отбраняван дълго срещу превъзхождащ по сила противник, а последните украински военни, които дават отпор на територията на „Азовстал“, са героизирани. Украинското знаме, развявало се над металургичния комбинат, е изнесено и ще се съхранява в музей – несъмнено това ще го превърне в реликва, обект на почитание. Войната ще произведе герои и от двете страни.

Сблъсъкът на гледните точки ясно се вижда в тълкуванията дали последните украински бойци в „Азовстал“ са евакуирани или са се предали. Укринформ го нарича „евакуация“; ТАСС и руските държавници заявяват, че това не е хуманитарна операция – азовците са се предали, а не са евакуирани.

Ще разгледаме няколко конкретни събития в Мариупол по време на обсадата, обект на противоречиви сведения и оценки, като изследване на случаи (case studies).

Пораженията на Родилен дом № 3 в Мариупол

Родилният дом пострадва на 9 март 2022 г., когато (според украинската страна) руска авиационна бомба (Укринформ 2022: 11 март) пада до него и поне 17 души са ранени (Associated Press 2022). По-късно една от бременните жени и току-що роденото ѝ дете умират (Укринформ 2022: 14 март). Руската страна веднага дава друго обяснение. Руският външен министър Сергей Лавров заявява, че болницата е използвана за база на батальона „Азов“ и в нея по време на въздушния удар е нямало медицински персонал и пациенти, тъй

като те вече са били прогонени от азовците (ТАСС 2022, 10 март – а).

Бъдещите майки и новородените са едни от най-уязвимите същества, а майчинството и новият живот имат огромно символно значение в много култури, включително и европейската, свързано с християнството. Избиването на младенците във Витлеем и околностите му, което според Новия завет цар Ирод наредил, за да погуби и малкия Исус (Матей 2: 16), е драматичен сюжет, който редица европейски дейци на изкуството пресъздават. Нидерландският художник Питер Брьогел Стари интерпретира сюжета съобразно конфликтите на своето време – изобразява войните на Ирод като испански войници, които убиват децата в нидерландско село пред ужасените погледи на майките им, за да отрази потисничеството на испанците в родината си през XVI в. Апокалипсисът разказва за жена, която ражда „момче, което ще управлява всички народи с железен жезъл“ (Откровение 12: 5), но огромен огненочервен змей със седем глави се опитва да ги убие. Историята несъмнено се отнася за Богородица и Исус, а Господ защитава майката и новороденото дете от ужасния змей (Откровение 12: 5–6, 13–18). Това е архетип, който се появява много пъти, вкл. и в съвременното изкуство – филми и др. произведения, в които майките и децата им са заплашени от смъртна опасност, но оцеляват или са спасени.

Реалните поражения на майчиния дом в Мариупол и заплахата за смърт на майките и децата актуализират точно този архетип. Драматични са фотографиите и видеоматериалите, които показват няколко жени в напреднала бременност, които напускат ужасени болницата, едната на носилка. Някои от фотографиите и видеата са заснети от двама украински журналисти, Евгений Малолетка и Мстислав Чернов, работещи за Асошиейтид прес. Едната от бременни жени, попаднали във видеоматериалите и фотографиите, Марианна Вишемирская (моминско име – Подгурская), на следващия ден ражда момиче, но друга жена получава тежки рани при бомбардировката, изнесена е на носилка и по-късно умира, както и детето ѝ (Укринформ 2022: 14 март). Тази майка в Мариупол и детето ѝ не оцеляват, за разлика от Богородица и младенеца Исус в Апокалипсиса – жестоките реалности на войната надхвърлят апокалиптичните кошмари.

След твърдението на Сергей Лавров, че в сградата няма болни и бременни, тъй като преди това там се настанил батальонът „Азов“ и прогонил медиците и пациентите, Дмитрий Полянски, първи заместник на постоянния представител на Русия в ООН, заявява, че обстрелът на родилния дом е инсценировка. Полянски казва, че Марианна Подгурская „играе“ и трите роли на уж различни бременни жени (ТАСС 2022: 10 март – б). Сайтът „Проверено“ проверява информацията и заключава, че сведенията за поразяването на

родилния дом от руснаците са достоверни и най-вероятно са предизвикани от руска авиационна бомба от 500 кг, а напускането на сградата от ужасените бременни и медицинския персонал е действително събитие, а не инсценировка (Бер 2022).

Но по-късно Марианна Вишемирская дава интервю на руския блогър Денис Селезньов, в което тя казва, че ѝ се струва, че разрушението е предизвикано от артилерийски обстрел, а не от авиобомба и оспорва някои от тълкуванията в информацията на Асошиейтид прес (Селезнев 2022). Асошиейтид прес пък изтъква противоречията в първоначалните сведения, които тя дава на журналистите от агенцията веднага след пораженията на родилния дом, и следващите ѝ изказвания в разговора с руския блогър (Tulp 2022).

Разрушаването на театъра в Мариупол

Театърът в Мариупол е разрушен на 16 март 2022 г. и много хора, които са се криели в него, загиват. Двете воюващи страни дават съвършено различни обяснения как се е стигнало до трагедията. Украинската страна изтъква, че театърът е разрушен от бомба, хвърлена от руски самолет (Укринформ 2022: 3 юня). Русия твърди, че сградата е използвана от украинските военни и те са я взривили. Драматичният театър в Мариупол е бил масивна сграда с дебели стени и вероятно до 1200 души са се укривали в него (Hinnant et al. 2022). Градските власти предполагат, че около 300 души загиват при разрушаването на сградата, но разследване на Асошиейтид прес сочи, че броят на загиналите може да е много по-голям, около 600 души (Hinnant et al. 2022). На паважа от двете страни на сградата е имало големи надписи на руски с бяла боя „Дети“ („Деца“), които са се виждали ясно отгоре с цел да информират руските пилоти да не хвърлят бомби.

Неясен момент при разрушаването на театъра е липсата на сведения за мъртви тела – при разрушаването на родилния дом загиват само няколко души, но има снимки и видеа с пострадалите, а при много повече загинали в театъра, 300–600, няма сведения за труповете. Районът на театъра в центъра на Мариупол попада под руски контрол и руснаците извършват изнасянето на труповете и разчистването на разрушенията. Руският кмет на града твърди, че част от намиращите се в театъра са го напуснали преди поразяването му и към 24 април 2022 г. при разчистване на сградата са открити едва 11 трупа (ТАСС 2022: 24 априля). Украинският кмет на Мариупол смята, че на 20 май руснаците са завършили разчистването на разрушенията в театъра и изнасянето на намерените тела, а Петр Андрющенко, съветник на украинския кмет на Мариупол, заявява, че загиналите в театъра са заровени в общ гроб край селището Мангуш (Укринформ 2022: 3 юня – а).

Проруски настроенят американски журналист Патрик Ланкастър интервюира жена в центъра на Мариупол, която смята, че театърът е разрушен от украинската армия (Lancaster 2022: 4 April), но това е само нейно предположение, тя не е била непосредствен свидетел на станалото. Петр Андрющенко твърди, че руски пропагандисти търсят мариуполци, които да заявят, че „Украйна е разрушила всичко, убила е всички, вкл. и че е взривила отвътре драматичния театър“ (Укринформ 2022: 15 юня).

Ясно е, че двете воюващи страни ще дават обяснения в своя полза и затова за осветляване на станалото в театъра от значение е информацията от трета страна. Значимо е разследването на агенция Асошиейтид прес, която интервюира 23 души, които са били укриващи се в театъра, спасители или други лица, които са имали преки впечатления за станалото в зданието по време на обсадата на Мариупол. Оцелелите от театъра, интервюирани от Асошиейтид прес, казват, че са видели много убити и ранени под отломките на театъра, но не са виждали украински бойци, които да са били в сградата преди разрушаването ѝ (Hinnant et al. 2022). Мария Кутнякова, която на 16 март излиза от театъра, казва, че е чула самолет да лети наблизо, последвала експлозия и сградата е била разрушена (Hinnant et al. 2022). Двама експерти по муниции смятат, че срутването е предизвикано от 500 килограмова авиационна бомба (Hinnant et al. 2022). Обяснението за липса на информация за убитите (снимки и др.) след рухването на театъра, което интервюираните от Асошиейтид прес предлагат, е, че тъй като районът е бил под контрол на руските сили, те вероятно са изнесли телата или някои от труповете са станали на прах (Hinnant et al. 2022).

В Русия журналистката Мария Пономаренко е осъдена на два месеца затвор заради публикуването на нейния канал в Телеграм на информация, че руските въздушно-космически сили са извършили нападението срещу театъра (ТАСС 2022: 27 априля). Това е въз основа на промени в руския наказателния кодекс, приети скоро след започването на войната, че публикуването на „фалшиви новини“ за армията на Русия е наказуемо.

Смъртта на вероятно голям брой цивилни в театъра на Мариупол е сериозно престъпление, което заслужава да се разследва. Засега везните накланят, че виновна е руската страна. Ако сградата е била използвана от украински военни, както твърди руската пропаганда, при разчистването на разрушенията руснаците биха потърсили материални следи, които доказват това (оръжия, знамена, документи), но за такива не е съобщено. Остава оръжейните експерти да преценят дали театърът е поразен от авиационна бомба, което означава, че Русия е виновна, тъй като нейната авиация доминира в небето на Мариупол. Или по-спорното твърдение, че сградата е поразена от

украинските военни – с артилерийски удар или взривена отвътре, което обаче се споделя от някои местни жители. Твърде голямо е несъответствието в броя на жертвите в театъра – 300 според украинските градски власти срещу 11 трупа, които руснаците твърдят, че са открили при разчистването на развалините. А и ако украинските военни са взривили театъра, както смята руската страна, то руските власти нямат интерес да посочват толкова малко число на загиналите в сградата.

Цивилните, укриващи се в „Азовстал“

Стоманодобивният завод „Азовстал“ е последното огнище на съпротива на украинските бойци в Мариупол, но наред с тях там се укриват и стотици цивилни. Заводът е построен през 30-те години на XX в. и има 36 бункера дълбоко под земята, за някои от които се смята, че могат на устоят на ядрена атака. Част от цивилните в „Азовстал“ са работници от завода или техни роднини и познати, които отиват там, тъй като знаят предварително за бомбоубежищата. Те слизат в подземията на комбината, защото домовете им са разрушени или се страхуват, че ще бъдат разрушени, а мазетата на жилищните блокове, където се укриват много от жителите, могат да не издържат бомбардировките. Водоснабдяването в Мариупол е прекъснато при обсадата, доставките на храна са проблемни, а в бункерите е имало вода, храна и генератори (Медуза 2022: 12 мая).

Но последните украински защитници на града също избират подземията на „Азовстал“ за свое убежище, руските сили ги обкръжават към края на април и това поставя под заплаха и живота на цивилните. Евакуацията на цивилните от завода се оказва сложна, но все пак е осъществена между 30 април и 7 май 2022 г. Отразяването на събитието ярко демонстрира пристрастното представяне на войната от различните страни и изкривяването на информацията от пропагандата.

Предишните опити за извеждането на цивилните от „Азовстал“ са неуспешни, като руската и украинската страна взаимно се обвиняват за това. Вицепремиерът на Украйна Ирина Верешчук, която отговаря за евакуацията, твърди, че руснаците често блокират хуманитарните коридори и дори откриват стрелба по тях (Верещук 2022b). Успешната евакуация от „Азовстал“ се случва едва след като Антониу Гутериш, генерален секретар на ООН, се среща с украинския президент, Володимир Зеленски, и после и с руския, Владимир Путин, и посредници за евакуацията, в която участват и служители на ООН и Червения кръст. Президентът Зеленски в съобщение в Туитър отбелязва, че евакуацията на цивилните е поради „нашия екип“ и ООН и после добавя и Червения кръст сред имащите заслуга за станалото. Съобщение на сайта на Министерството на отбраната на

Русия пък изтъква, че извеждането на гражданските лица от стоманодобивния комбинат е по инициатива на Владимир Путин (Минобороны России 2022: 1 мая).

Гражданските лица от „Азовстал“ първо са откарани до село Безименное на територията на Донецка област, контролирана от Русия. Там е първата им възможност да говорят с журналисти и да разкажат за пребиваването си от около два месеца в бункерите. После са разпитвани от руските сили и една част остават на територията, контролирана от Русия, а други продължават до гр. Запорожие, на територията под украински контрол, където пак разговарят с журналисти. И руската, и украинската страна се опитват да представят евакуацията в своя полза и да разпространят изказвания на евакуираните, които отговарят на пропагандните тези на воюващите.

Първите журналистически интервюта с евакуираните от „Азовстал“ са на 1 май 2022 г. в село Безименное, където десетки репортери посрещат укривалите се в бункерите. Наталия Усманова, работничка в завода, е най-словоохотлива и споделя своите впечатления. Тя видимо е облекчена от напускането на подземията и разказва за нелекия живот в укритието – че два месеца не е виждала дневна светлина, че се е страхувала, че бункерът може да не издържи бомбардировките. Интересно е какво воюващите страни и медиите селектират от споделеното от нея.

Руското министерство на отбраната публикува на сайта си видео, в което Наталия Усманова и друга, по-възрастна жена казват, че украинските бойци не давали на цивилните да напуснат „Азовстал“, което потвърждава често изказваната руска теза, че украинските военни използват цивилните за жив щит. По думите на по-възрастната жена: „Ние се опитвахме много пъти да излезем ... но те [украинските военни] не ни пускаха. Всички [цивилните] се възмущаваха – как може да ни задържате, ако ние доброволно се крием от обстрела, беше ни страшно, бягахме...” (Минобороны России 2022: 1 мая). Наталия Усманова също твърди, че украинската армия не е пускала гражданското население да се евакуира от Мариупол, че някой от бойците на батальона „Азов“ са били агресивни към цивилните, тъй като са смятали, че много от жителите на Мариупол са проруски настроени, тъй като често виждали в жилищата в града руски флагове. Руската информационна агенция РИА Новости публикува видео с интервю с Наталия Усманова, в която тя категорично заявява негативната си позиция спрямо Украйна: „Семейството ни реши единодушно: в Украйна не искаме! Ако решим да се върнем, то само в Мариупол, не в Украйна. Т.е. в ДНР. Украйна като държава, за мен, като гражданка на Украйна, тя е умряла.” (Цит по: Посольство России в Болгарии 2022: 2 мая).

Някои от западните медии, напр. „Гардиън“, поместват непосредствените впечатления на Усманова за живота в бункера (The Guardian 2022: 2 May), но не и критичното ѝ мнение за Украйна или че украинските военни не са пускали цивилните. По-коректни са Ройтерс и Би Би Си, които публикуват на сайтовете си видео с разказа на Усманова и все пак оставят едно изречение, в което тя казва „не ни пускаха“, макар че и двете медии не включват частта, в която тя се изказва негативно за Украйна (Reuters 2022: 2 May; BBC 2022: 2 May). Различните редактирани версии на интервюто с Наталия Усманова показват и възможностите чрез монтажа на видеоматериала се да внушават определени идеи (Вълова 2021: 252–270). Част от западните медии имат репутация на обективни, но те симпатизират на Украйна, която е жертва, тъй като е нападната от Русия и тези симпатии повлияват на отразяването на войната. Подобни пукнатини в обективността на водещи западни медии са забелязани и при отразяването на кризата в Украйна през 2014 г. (Станкова 2016: 107–108).

Колко от евакуираните от Мариупол предпочитат да останат на контролираните от Русия или от Украйна територии също е част от информационната война. Според руското Министерство на отбраната на 30 април и 1 май 2022 г. общо 126 цивилни са изведени от Мариупол, като повечето са от „Азовстал“. От тях 57 решават да останат на територията, контролирана от Русия, а 69 предпочитат да продължат до Запорожие, на украинска територия (Минобороны России 2022: 2 мая).

Евакуираните решават да останат на руска или на украинска територия поради сложен баланс от фактори, един от които явно е симпатиите им към една от страните в конфликта. Друг фактор е къде имат роднини, които биха могли да ги приемат и да им помогнат – в Русия или в Украйна. Съпругите на военни, които са в украинската армия, отиват в Украйна, тъй като иначе биха злепоставили своите съпрузи. Украинските граждани, отишли в териториите под контрола на Русия, е възможно да са преценявали прехвърлянето на руска територия за по-лесно, тъй като не се налага да се минава през фронтовата линия, където може да се водят сражения.

Логично е да се предполага, че продължилите към Запорожие цивилни от „Азовстал“ симпатизират на Украйна и когато са интервюирани отново там, те демонстрират критичното си мнение за руската страна в конфликта. В Запорожие те споделят, че разпитът от руснаците в Безименное е бил неприятен – разпитващите искали да се убедят, че евакуираните не са бойци, търсели компрометиращи татуировки и мазоли от стрелба, проверявали дори бельото, телефоните им били преглеждани за съобщения, снимки и видеа, приятелките и съпругите на украински бойци били заплашвани. Споделят и че се страхували да

не бъдат задържани на руска територия (Radio Free Europe/ Radio Liberty 2022: 5 May). Ирина Верешчук, вицепремиер на Украйна, посреща евакуираните от „Азовстал“ в Запорожие и също използва разговорите си с тях за пропагандни цели, както правят и руските сили в Безименное преди това.

Как да преценим дали мариуполци подкрепят Украйна или Русия след като имаме изказвания на жители в полза и на едната, и на другата страна в конфликта? Гражданите с украинска и с руска идентичност в Мариупол са приблизително поравно преди войната и е логично и двете страни да имат поддръжници сред тях. Цивилните в Мариупол са в ситуация на оцеляване и е възможно техните изказвания да са в полза на руската или на украинската страна според това под чий контрол са.

Цивилните в „Азовстал“ са били в контакт с украинските бойци около два месеца и донякъде са зависели от тях. Командирът на батальона „Азов“ във видеообръщение призовава световните лидери да съдействат за извеждането на цивилните от металургичния комбинат (Укринформ 2022: 18 априля). Бойците от „Азов“ публикуват видеа с цивилните от завода (Azov Media 2022) и така привличат общественото внимание, което допринася семействата да напуснат подземията. Вероятно цивилните и украинските бойци са изградили и емоционални връзки през двата месеца от съвместното си пребиваване в бункерите. Някои от евакуираните благодарят на украинските бойци и казват, че са получавали от тях храна и вода: „Азовците са храбри момчета... претенции към военните [украинските] нямаме, винаги предлагаха помощ, [показваха] човешко отношение“ (Цит. по Медуза 2022: 12 мая).

Кой пречи на кораба „Царевна“ и екипажа му да напуснат Мариупол?

Корабът „Царевна“ с предимно български екипаж остава на пристанището в Мариупол след началото на войната и в разнопосочните информации за съдбата на плавателния съд се отразява трудността да се достигне до истината. Случаят с „Царевна“ илюстрира как и български медии, институции и личности се включват в борбата на противоречащите си сведения за ставащото в Мариупол

Над 120 чуждестранни кораба се намират в украински пристанища в началото на войната и много от тях не успяват да ги напуснат поради опасности (Meade and Diakun 2022). Някои от плавателните съдове успяват да излязат от пристанищата, но ТАСС съобщава, че в края на юни все още 70 чуждестранни кораба се намират в шест украински пристанища (ТАСС 2022: 25 юня) и не могат да ги напуснат поради опасност от обстрел и мини. Такава е съдбата и на кораба за насипни

товари „Царевна“, който плава под малтийски флаг, но повечето моряци са българи. Той пристига в Мариупол на 21 февруари 2022 г. и започналата след няколко дни война го блокира на пристанището. Международната морска организация (International Maritime Organization) предлага организирането на т.нар. сини коридори, по които корабите да могат да отплават, но това се оказва трудно, тъй като и руската, и украинската страна трябва да съдействат за осигуряването на безопасното излизане на корабите, а и има предупреждения за плаващи мини и потопени баржи (Meade and Diakun 2022).

Кой е виновен, че чуждестранните кораби не могат да напуснат украинските пристанища? Украйна заявява в първия ден на войната, 24 февруари 2022 г., че неутралните кораби не могат да напускат и да влизат в нейните пристанища (Organization for Security and Co-operation in Europe 2022: 46). В същия ден Министерството на отбраната на Русия забранява плаването на търговски съдове в Азовско море. Все пак руската страна разрешава излизането на неутрални кораби през Керченския пролив на юг, но не допуска влизането на кораби през пролива в Азовско море (Organization for Security and Co-operation in Europe 2022: 45). Руската страна твърди, че всеки ден отваря хуманитарен воден коридор от 8 до 19 ч., но украинската страна не сътрудничи за безопасното извеждане на корабите, тъй като използва корабите и екипажите като човешки щит (TASS 2022: 27 April).

Опасността от морски мини, на които могат да се натъкнат неутралните кораби, ако искат да напуснат украинските пристанища, не е за подценяване. Русия казва, че мините са поставени от украинците, което най-вероятно е така, тъй като поставянето на минни заграждения е начин да се попречи на достъпа на по-силния руски флот до украинските пристанища. Същата е и стратегията на България при Балканската война, 1912–1913 г. – Варненският залив и преграден с мини, за да се попречи на навлизането на турския флот. Моряци от „Царевна“ споделят, че украинците в началото на войната са им казали, че пристанището на Мариупол е минирано и напускането на кораби е невъзможно (Тодоров 2022). Така руските военни кораби не могат да влязат в пристанището, когато то е под украински контрол, но и неутралните търговски кораби не могат да го напуснат.

Някои от мините са се откъснали и свободно плават из Черно море, което е опасно за търговските кораби. Морските мини трябва да са заложени така, че ако се откъснат, след един час да са безвредни (Organization for Security and Co-operation in Europe 2022: 44), но изглежда това не е направено и безконтролно плаващите мини могат да са опасни. В края на март се съобщава за три случая на

безконтролно плаващи мини в Черно море – два край бреговете на Турция и един край бреговете на Румъния (The London P&I Club 2022). Четвърти случай на плаваща мина, която е забелязана в югозападната част на Черно море и впоследствие обезвредена, е от 6 април (NATO Shipping Centre 2022). Украинското министерство на външните работи твърди, че мините са пуснати от руските военни – идентификацията на мините показвала, че не били сред регистрираните към началото на 2022 г. от морските сили на Украйна, а били мини, попаднали в руски ръце след завладяването на Севастопол през 2014 г., и сега съзнателно използвани от Русия, за да се дискредитира Украйна (Quoted in: International Maritime Organization 2022). Тук определено се вижда сблъсъкът на руските и украинските твърдения с взаимното прехвърляне на вината за блокирането на неутралните плавателни съдове.

Първопричината, че много търговски кораби на неутрални страни се оказват в капан в украинските пристанища, е нападението на Русия срещу Украйна, а минирането на пристанищата и блокирането им от украинците с потопени съдове е следствие, но пък то действително пречи на неутралните кораби да се измъкнат.

Интересна е информацията от българския сайт Maritime.bg, специализиран в областта на корабоплаването. Той предлага някои професионални сведения, но ориентацията му е със симпатии към Русия и критично за Украйна. Сайтът твърди, че украинците съзнателно са потопили поне два плаващи крана в пристанището на Мариупол (Христов 2022: 6 април) и така те са виновни, че неутралните кораби не могат да напуснат. Цитиран е капитанът на „Царевна“, който казва, че моряци от неговия екипаж са видели как украинците потопяват плаващ кран през нощта в пристанището (Христов 2022: 14 май).

Сестра на български моряк от кораба съобщава, че брат ѝ е казал, че украинските войски, а не руските държат „Царевна“ в пристанището като жив щит (Maritime.bg 2022: 27 март). Това е заявено на пресконференция на 27 март, организирана от партия „Възраждане“ с участието на близки на екипажа, където лидерът на партията Костадин Костадинов обвинява премиера Кирил Петков и държавните институции, че не правят необходимото за извеждането на моряците.

На 2 април 2022 г. се появява фалшива новина, че българският кораб „Царевна“ е взривен от украинския батальон „Азов“ в пристанището на града и всички моряци са загинали. Министерството на отбрана на страницата си във Фейсбук заявява, че информацията за унищожаването на „Царевна“ е невярна. Екипът за проверка на новини на Българското национално радио установява, че ефектната снимка на горящ кораб всъщност е на друг кораб и от друго място –

на контейнеровоз, пренасящ химикали, който се запалва край бреговете на Шри Ланка. Фотографията е публикувана от Асошиейтид прес на 26 май 2021 г. (Петрова 2022).

Ярко се откроява неморалността на фалшивите новини: на кораба има 20 моряци – 17 българи и 3 украинци. Всичките те имат роднини, приятели, колеги. Съобщението, че са загинали е наскърбило всичките им близки, които са повярвали, че е истинно.

Първоизточникът на дезинформацията изглежда е сайтът Alarma News BG, който обаче след това е изтрит. Дезинформацията е препубликувана от сайта Informiran.net, който помещава тенденциозни новини със съмнителна истинност. Фалшивата новина за мнимата гибел на „Царевна“ от двата сайта е споделяна в социалните мрежи. Новините в Informiran.net са публикувани от името на лице, което е посочено като главен редактор и собственик на сайта, но някои български медии сочат, че собственик на сайта е български политик (Мартinov 2018), критичен към правителството на „Продължаваме промяната“ и нейните коалиционни партньори. Публикациите на Informiran.net са силно критични към премиера Кирил Петков, който често е иронизиран. Сайтът има проруска ориентация и помещава негативни материали за украинските бежанци. Текстовете в Informiran.net са тенденциозни, провокативни, едностранчиви.

Възможните мотиви зад дезинформацията за взривяването на „Царевна“ са атакуване на правителството на Кирил Петков и създаване на негативни впечатления за украинската страна в конфликта. Премиерът Кирил Петков и правителството са нападени от опозицията, че не правят достатъчно за безопасното извеждане на кораба и екипажа от пристанището. Премиерът съобщава на 8 април 2022 г. по време на парламентарен контрол за подготвяна операция на български военни за извеждане на моряците от Мариупол. След това е критикуван от опонентите си, че такава операция не бива да се оповестява, което не е лишено от основания.

Другата фалшива новина за „Царевна“ се появява на 10 април 2022 г., когато милицията на ДНР публикува съобщение в Телеграм, че украинските националисти в Мариупол са превзели кораба, държат екипажа като заложници и стрелят от палубите с минохвъргачки, гранатомети и стрелково оръжие. Това е заявено от Едуард Засурин, заместник-началник на милицията на ДНР в изявление пред медиите, от което има видео (Цит по: Днес 2022: 10 април) Министерството на външните работи на България и Даниел Стефанов, директор на компанията, която оперира „Царевна“, заявяват, че информацията е невярна. Сайтът Maritime.bg също пише, че информацията за пленяването на „Царевна“ е неистинна – бойните действия се водят на около 2 км от кораба и той не е превзет (Велев 2022). Ако

предишната фалшива новина за кораба е свързана с българския политически живот и най-вероятно е атака срещу правителството на Кирил Петков, то тази от 10 април изхожда от проруската ДНР и явно обслужва нейните интереси.

Повечето от моряците на „Царевна“, 15 души, вкл. един украинец, напускат кораба на 13 април 2022 г., изведени са до Донецк и през Ростов на Дон и Сочи пристигат във Варна на 18 април. Пристигането им дава възможност те да разкажат кой е пречел на тяхната евакуация, кой им е помогнал и доколко българските държавни институции са съдействали за извеждането им.

Сайтът Maritime.bg публикува видео от над 16 мин. с интервю с трима от моряците на „Царевна“ след завръщането им в България (Тодоров 2022). Моряците съобщават, че украинците са им казали, че пристанището е минирано и не е възможно да бъде напуснато. Моряците потвърждават, че украинците са потопили два плаващи крана, за да блокират пристанището, както и че са потопили и кораб със същата цел. „Царевна“ е пострадала заради сраженията за пристанището, които са продължили около две седмици, има поражения по корпуса, дори два снаряда са попаднали в хамбарите на плавателния съд. За пораженията по кораба е допринесло и обстоятелството, че бункерът, в който са се укривали украинските военни на пристанището, е бил на 100 метра от кърмата на „Царевна“ и така обстрелът на бункера в някои случаи засягал и кораба.

Моряците смятат, че усилията на българската държава за извеждането на екипажа са се активизирали едва след пресконференцията на техните роднини и партия „Възраждане“. Особено са разочаровани, когато разбират, че всички други екипажи на търговски кораби в Мариупол са евакуирани, а българското Министерство на външните работи не им съдейства за евакуация. По техните думи напускането им на кораба е тяхна инициатива, а не организирано от българската държава – един от моряците отишъл до най-близкия пост на руските сили, които му казали, че екипажът може да се евакуира. Извеждането на моряците от пристанището на Мариупол е извършено от силите на ДНР, които ги закарват до Донецк. Българите от екипажа казват, че руснаците са се държали добре с тях, помогнали са им, дали са им храна. Доколко българската държава е съдействала за евакуацията остава неясно, но един от моряците споделя, че войниците от ДНР са им казали, че контактуват с българската страна (Тодоров 2022). Все пак правителството е предоставило правителствения самолет, с който моряците се прибират в България. При пристигането във Варна един от моряците благодари на служител в кризисния център, че е поддържал редовна връзка с тях.

Тримата моряци от „Царевна“ във видеото на Maritime.bg може да са проруски настроени, интервюирани са от медия, която симпатизира на Русия, но те все пак са преки участници в станалото, за разлика от някои политици, които коментират случилото се с кораба. Но все пак да не забравяме и причинно-следствената връзка: „Царевна“ и другите кораби са блокирани в украинските пристанища заради войната, която Русия започва, а минирането и блокирането на изходите от украинците са следствие.

На 28 май 2022 г. пристанищните власти в Мариупол обявяват, че пристанището е открито. На този ден в него влиза руски търговски кораб, който товари метал и го транспортира до Ростов на Дон на 3 юни (ТАСС 2022: 4 юня). Първият чуждестранен кораб, напуснал Мариупол, турският „Азов Конкорд“, е трябвало да отплава на 18 юни, но новият собственик на пристанището – Донецката народна република – изисква плащането на такси и отпътуването е отложено. Все пак след няколко дни турският кораб напуска Мариупол и на 25 юни влиза в руското пристанище Новоросийск с курс към Турция (ТАСС 2022: 25 юня).

Заклучение

Мариупол вече е превзет от руските сили, но войната на Русия срещу Украйна не е приключила към момента на написването на този текст и съдбата на града е неясна. Русия явно ще опита да включи това важно азовско пристанище към територията на самопровъзгласилата се Донецка народна република, която претендира да обхваща цялата Донецка област, чиято западна част все още се контролира от Украйна. Ще бъдат нужни сериозни усилия да се възстанови унищоженото по време на сраженията. Но още по-сериозен е въпросът за хората – над половината жители на града са го напуснали и не е ясно дали те ще искат или ще могат да се върнат. Може да се предполага, че част от останалите в Мариупол и евакуираните се в районите под контрола на руснаците, предпочитат Русия. Напусналите града и отишли в други региони на Украйна, вероятно предпочитат Мариупол да остане под контрола на Киев.

Погребаните в градските градинки и край жилищните блокове може би ще бъдат пренесени в гробищата, заводите и пристанището ще бъдат възстановени, но Русия и Украйна ще продължават да спорят за контрола върху Мариупол. Русия вече владее двете най-важни украински пристанища на Азовско море – Бердянск и Мариупол. Така Украйна е напълно откъсната от Азовско море, което се превръща в „руско езеро“.

Войната на Русия срещу Украйна е трагично събитие с дълбоки последици не само за двете страни, но и за Европа и дори за света.

Това са двете най-големи по територия страни в Европа и двете най-големи славянски нации. Руснаци и украинци имат общ произход (от източните славянски племена), една и съща религия (православие), близки езици, векове наред са живеели съвместно в Руската империя и после в Съветския съюз. А са вплетени в една жестока, брутална война, която е отнела живота на хиляди. Когато и войната да завърши, последиците от нея ще тегнат в продължение на десетилетия.

Установяването на достоверността на сведенията за ставащото във войната в Украйна е трудно. Всяка новина от държавните информационни агенции и от институциите на една от воюващите страни за нещо, което би могло да се тълкува като престъпление – обстрелване на болници и жилищни блокове, смърт на цивилни, използване на граждани за жив щит – неизменно се обявява за лъжа от другата страна, която веднага предлага алтернативно обяснение. Така вероятно истински събития и факти се обявяват за фалшиви, а неистинни събития и факти се представят за истина и от двете воюващи страни.

Когато двете воюващи страни са пристрастни, остава възможността за информиране за войната от международни организации и чуждестранни медии, особено ако имат хора на мястото на събитията. Но международните организации и чуждите медии също биха могли да са пристрастни или да имат проблеми с установяването на достоверността на фактите. Дори и доклади на международни организации, напр. Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, изтъкват, че не могат със сигурност да преценят за някои от конфликтните твърдения на воюващите страни дали са истинни или не (Organization for Security and Co-operation in Europe 2022).

Друга възможност е да се съпоставят противоречащите си информации от различни източници и по логически път да се преценява кое е достоверно. За повечето хора е трудно да преценят достоверността на сведенията за войната в Украйна и Мариупол – те нямат време и нагласа да съпоставят противоречащите си съобщения. В резултат хората са объркани в стремежа си да формират достоверна картина за ставащото в Украйна, за което няма как да имат непосредствени впечатления.

Когато информацията е атрактивна и отговаря на предварителните нагласи на индивидите, те са склонни да я препубликуват в социалните мрежи без да проверяват дали тя е истинна или не. Така фалшиви снимки и видеа се разпространяват във Фейсбук, Ютюб и другаде. Това отговаря на хомеостатичната теория за нагласите: индивидите приемат новата информация, ако тя отговаря на

досегашните им нагласи, и я отхвърлят, ако не отговаря, за да избегнат когнитивен дисонанс (Festinger, 1957; Арънсън 2009: гл. 7).

Преценката за достоверността на информацията по време на война зависи и от специфична експертна компетентност, каквато голяма част от аудиторията не притежава. Дали кратерът край Родилен дом № 3 в Мариупол е от авиационна бомба, хвърлена отгоре, или е от експлозив, заровен в земята? Дали театърът в Мариупол е разрушен от авиационна бомба или е взривен отвътре? Може ли морска мина сама да се откъсне от минно заграждение или по-скоро свободно плаващите мини са пуснати съзнателно от една от воюващите страни? И от коя? Отговорите на тези въпроси се очаква да бъдат дадени от експерти, които медиите са осигурили и които аудиторията би трябвало да преценява за компетентни и безпристрастни.

Открояват се някои предимства на традиционните медии в сравнение със социалните онлайн мрежи – редакционна отговорност и стремеж за достоверност. Някои от традиционните медии създават отдели за проверка на фактите, factchecking, които се борят с дезинформацията. Не всеки от прочелите или разпространилите фалшиви новини би направил усилие да попадне на техните публикации, но все пак дейността на отделите към медиите за проверка на фактите допринася за противодействието на дезинформацията. И все пак ако хиляди хора в социалните мрежи са попаднали на фалшива новина, само една част от тях по-късно биха видели нейното опровержение и биха разбрали, че е неистинна.

В много случаи неверните информации се публикуват заради политически интереси, извличане на политическа изгода. Разпространението на фалшивите новини е свързано и с нивото на доверието в едно общество. В общества с ниска степен на доверие, каквото е и българското общество, борбата на държавните институции и традиционните медии с дезинформацията е трудна.

Мариупол, красив преди обсадата град, трудно лекува раните от войната. Остава да се надяваме, че Мариупол ще може да се възстанови. Но хората, живели в него, ще останат разделени задълго. Както и мнозина от украинците и руснаците.

БИБЛИОГРАФИЯ

Арънсън, Е. 2009: Арънсън, Е. *Човекът – „социално животно“*. София: Дамян Яков, 2009.

Бер 2022: Бер, Ил. Правда ли, что украинцы сфальсифицировали репортаж об обстреле роддома в Мариуполе? *Проверено*, 12 марта 2022. <<https://provereno.media/2022/03/12/pravda-li-chto-ukraincy-sfalsificirovali-reportazh-ob-obstrele-roddoma-v-mariupole/>>

Велев 2022: Велев, Д. Няма бойни действия край кораб „Царевна“ в Мариупол. *Maritime.bg*, 10 април 2022. <<https://www.maritime.bg/83861/>>

Верещук 2022а: Верещук, I. Facebook, 10 April, 2022. <<https://www.facebook.com/vereshchuk.iryna/posts/pfbid0JUmp4MkC41zUXfVCGCaKBvmu5bsLHom38VadMoCKDdyQUNEZrrhAus9XXWhKT2k8I>>

Верещук 2022б: Верещук, I. Facebook, 21 April, 2022. <<https://www.facebook.com/vereshchuk.iryna/posts/pfbid06mv47Lg1UG4y1UbA8fJM9U6uA3ubKhYcNi7gx4KzPDreD2y1Lwk3jyqTRfKbWxnSI>>

Вълова 2021: Вълова, И. *Аудио-визуален свят*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2021.

Днес 2022: *Днес*. ТАСС: Отстъпващи от Мариупол украинци са пленили българския кораб „Царевна“ (видео), 10 април 2022. <<https://dnes.dir.bg/intsidenti/tass-otstapvashti-ot-mariupol-ukraintsi-sa-plenili-balgarskiya-korab-tsarevna>>

Енциклопедія Історії України 2009: Енциклопедія Історії України, Том 6. Київ: Наукова думка, 2009.

Ефтимова 2016: Ефтимова, А. *Двойственият език в медиите: езикът на политическата коректност vs езика на омразата*. София: Просвета, 2016.

Ковачева 2019: Ковачева, Р. „Хибридната война“ в българските медии. *Медialog*, 2019, бр. 6. <http://www.medialog-bg.com/wp-content/uploads/2019/12/174-183-Ralitsa-Kovacheva_THE-HYBRID-WAR-IN-BULGARIAN-MEDIA.pdf>

Лукиянов 2022: Lukyanov, A. Bunkers of the industrial zone of Mariupol, 19 May 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=GcANr4Jt5aM>

Maritime.bg. 2022: Maritime.bg. Украйна държи като жив щит кораб с наши моряци, 27 март 2022. <<https://www.maritime.bg/83305/>>

Мartiнов 2018: Мартинов, Д. Бабилян и Добри Божилов – бащите на сайтовете informiran.net, 4udoslav, gudel news и Вале Нюз. *168 часа*, 5 дек. 2018. <<https://www.168chasa.bg/article/7186794>>

Медуза 2022: 12 мая: *Медуза*. „Во время больших обстрелов закрывали двери. Успокаивали детей. Крестились. Прощались с жизнью“, 12 мая 2022. <<https://meduza.io/feature/2022/05/12/vo-vremya-bolshih-obstrelov-zakryvali-dveri-uspokaivali-detey-krestilis-proschalis-s-zhiznyu>>

Медуза 2022: 25 апреля: *Медуза*. Осада Мариуполя. История одной семьи. 25 апреля 2022. <<https://meduza.io/feature/2022/04/25/osada-mariupolya-istoriya-odnoy-semi>>

Медуза 2022: 22 апреля: *Медуза*. Многие жители Украины вынуждены эвакуироваться в Европу через ДНР и Россию. Им приходится проходить „фильтрацию“ и сниматься в пропагандистских видео. 22 апреля 2022. <<https://meduza.io/feature/2022/04/22/mnogie-zhiteli-ukrainy-vynuzhdeny-evakuirovatsya-v-evropu-cherez-dnr-i-rossiyu-im-prihoditsya-prohodit-filtratsiyu-i-snimatsya-v-propagandistskih-video>>

Минобороны России 2022a: Минобороны России, 1 мая 2022. <https://z.mil.ru/spec_mil_oper/news/more.htm?id=12419603@egNews>

Минобороны России 2022b: Минобороны России, 2 мая 2022. <https://z.mil.ru/spec_mil_oper/news/more.htm?id=12419666@egNews>

Петрова 2022: Петрова, Р. Български кораб не е взривен в Украйна. Снимката е от Шри Ланка. *Българско национално радио*, 5 април 2022. <<https://bnr.bg/factcheck/post/101627000/ne-balgarskia-korab-ne-e-vzriven-v-ukraina>>

Попова 2012: Попова, М. *Журналистическата теория*. Велико Търново: Фабер, 2012.

Посольство России в Болгарии 2022: Посольство России в Болгарии. *Facebook*, 2 мая 2022. <<https://www.facebook.com/watch/?v=686598909229111>>

Селезньов 2022 Селезнев, Д. 2022. Interview with a girl from the Mariupol: the truth about explosion, Associated Press journalist. <<https://www.youtube.com/watch?v=aYPWMXQgX0g>>

Станкова 2016: Станкова, Св. Украинската криза в онлайн изданията на The New York Times, BBC и The Economist. *Годишник на СУ, ФЖМК*, 2016, Том 22.

Станкова 2014: Станкова, Св. Образът на врага – ефективна политическа технология. *Медиите на 21 век*, 16 януари 2014. <<https://www.newmedia21.eu/analizi/obrazat-na-vraga-efektivna-politicheska-tehnologiya/>>

ТАСС 2022: 25 июня: ТАСС. Вышедший первым из порта Мариуполя турецкий "Азов Конкорд" прибыл в порт в Новороссийске. 25 июня 2022. <<https://tass.ru/obschestvo/15031637>>

ТАСС 2022: 4 июня: ТАСС. Второе судно для загрузки металлопродукции прибыло в порт Мариуполя. 4 июня, 2022.
<<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14822145>>

ТАСС 2022: 20 мая: ТАСС. "Азовсталь" освобождена. Украинские боевики и военные сдались после месяца блокады, 20 мая 2022.
<<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14689929>>

ТАСС 2022: 27 апреля: ТАСС. Суд в Петербурге арестовал журналистку за фейк об авиаударе ВС РФ по Мариуполю. 27 апреля 2022. <<https://tass.ru/proisshestviya/14493247>>

ТАСС 2022: 24 апреля: ТАСС. Мэр Мариуполя заявил, что часть людей перед обстрелом драмтеатра смогла уйти. 24 апреля 2022.
<<https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14460553>>

ТАСС 2022: 21 апреля: ТАСС. Отмена штурма "Азовстали" и освобождение Мариуполя. Что обсудили Путин и Шойгу на встрече. 21 апреля 2022. <<https://tass.ru/armiya-i-opk/14434291>>

ТАСС 2022: 10 марта – а: ТАСС. Лавров заявил, что роддом в Мариуполе использовался в качестве базы батальона "Азов" 10 марта 2022. <<https://tass.ru/politika/14022235>>

ТАСС 2022: 10 марта – б: ТАСС. РФ отмечает инсценировку "фотографий" с якобы пациентами больницы в Мариуполе. 10 марта 2022. <<https://tass.ru/obschestvo/14030435>>

Тодоров 2022: Тодоров, Ал. Разказ на трима от евакуираните моряци от „Царевна“. *Maritime.bg*, 19 април 2022.
<<https://www.maritime.bg/84236/>>

Укринформ 2022: 15 июня: Укринформ. Советник мэра Мариуполя рассказал, как захватчики заставляют горожан давать показания против ВСУ. 15 июня 2022. <<https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/3507031-sovetnik-mera-mariupola-rasskazal-kak-zahvatciki-zastavlaut-gorozan-davat-pokazania-protiv-vsu.html>>

Укринформ 2022: 8 июня: Укринформ В Мариуполе больше всего тел погибших находят под руинами "хрущевок". 8 июня 2022.
<<https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/3502661-v-mariupole-bolse-vsego-tel-pogibsih-nahodat-pod-ruinami-hrusevok.html>>

Укринформ 2022: 5 июня: Укринформ Против каждого полицейского-предателя в Мариуполе возбуждается дело. 5 июня 2022. <<https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/3500117-protiv-kazdogo-policejskogopredatela-v-mariupole-vozbuzdaetsa-delo.html>>

Укринформ 2022: 3 июня – а: *Укринформ* В захваченном Мариуполе зафиксировано более 1250 военных преступлений РФ – мэр. 3 июня 2022. <<https://www.ukrinform.ru/rubric-ato/3498862-v-zahvacennom-mariupole-zafiksirovano-bolee-1250-voennyh-prestuplenij-rf-mer.html>>

Укринформ 2022: июня 3 июня юни – б): *Укринформ* Украинский язык – одна из главных целей путина – Кремль. 3 июня 2022. <<https://www.ukrinform.ru/rubric-society/3498811-ukrainskij-azyk-odna-iz-glavnyh-celej-putina-kremlin.html>>

Укринформ 2022: 2 июня: *Укринформ* Украинцы направили в чат-бот "Евробот" более 700 заявок о коллаборантах. 2 июня 2022. <<https://www.ukrinform.ru/rubric-uarazom/3498336-ukraincy-napravili-v-catbot-evorog-bolee-700-zaavok-o-kollaborantah.html>>

Укринформ 2022: 18 апреля: *Укринформ* Командир „Азова“ призывает мировых лидеров организовать гумкоридор с „Азовстали“ 18 апреля 2022. <<https://www.ukrinform.ru/rubric-ato/3461059-komandir-azova-zaklikae-svitovih-lideriv-organizuvati-gumanitarnij-koridor-iz-azovstali.html>>

Укринформ 2022: 19 марта: *Укринформ*. Зеленский: Убираем на таможне все бумажки и платежи. 19 марта 2022.

<<https://www.ukrinform.ru/rubric-politics/3433840-zelenskij-ubiraem-na-tamozne-vse-bumazki-i-platezi.html>>

Укринформ 2022: 14 марта: *Укринформ*. В Мариуполе умерла пострадавшая во время бомбардировки роддома беременная. 14 марта 2022. <<https://www.ukrinform.ru/rubric-ato/3429031-v-mariupole-umerla-beremennaa-postradavsaa-vo-vrema-bombardirovki-roddoma.html>>

Укринформ 2022: 11 марта: *Укринформ*. Украина в ОБСЕ: Пора признать, что Россия может вести только варварскую войну. 11 марта 2022. <<https://www.ukrinform.ru/rubric-ato/3426175-ukraina-v-obse-pora-priznat-cto-rossia-mozet-vesti-tolko-varvarskuu-voynu.html>>

Христов 2022: 14 май: Христов, И. Капитанът на „Царевна“: Видяхме как потопиха плаващ кран в пристанището. *Maritime.bg*, 14 май 2022. <<https://www.maritime.bg/85159/>>

Христов 2022: 6 април: Христов, И. Затопени плаващи кранове, мини и тежки сражения за пристанище Мариупол. *Maritime.bg*, 6 април 2022. <<https://www.maritime.bg/83729/>>

Associated Press 2022: *Associated Press*. Russia attacks Ukrainian hospital in Mariupol. 9 March, 2022.

<<https://www.youtube.com/watch?v=6-NC-QOhhv4>>

Azov Media 2022: Azov Media. Забути світом, але не Азовом. 23 April, 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=a8wk_jMknag>

BBC 2022: *BBC*. Ukraine war: Evacuation of Mariupol civilians under way. 2 May, 2022. <<https://www.bbc.com/news/av/world-europe-61294744>>

Clausewitz 1997: Clausewitz, C. *On War*. Ware: Wordsworth, 1997.

Festinger 1957: Festinger, L. *A Theory of Cognitive Dissonance*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1957.

Guardian 2022: *Guardian*. Mariupol evacuee recounts terror in bunkers below Azovstal steelworks. 2 May, 2022.

<<https://www.theguardian.com/world/2022/may/02/mariupol-evacuee-recounts-terror-in-bunkers-below-azovstal-steelworks>>

Hinnant, Chernov and Stepanenko 2022. Hinnant. L. M. Chernov and V. Stepanenko. AP evidence points to 600 dead in Mariupol theater airstrike. *Associated Press*, 4 May, 2022.

<<https://apnews.com/article/Russia-ukraine-war-mariupol-theater-c321a196fbd568899841b506afcac7a1>>

Hurska 2022: Hurska, A. Russia's Hybrid Strategy in the Sea of Azov: Divide and Conquer. In: Marples, David (ed.) *The War in Ukraine's Donbas: Origins, Contexts, and the Future*. Budapest: Central European University Press, 2022.

International Maritime Organization 2022: International Maritime Organization. Circular Letter No.4544, 31 March 2022.

<[https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/MediaCentre/HotTopics/Documents/Black%20Sea%20and%20Sea%20of%20Azov%20-%20Member%20States%20and%20Associate%20Members%20Communications/Circular%20Letter%20No.4544%20-%20Communication%20From%20The%20Government%20Of%20Ukraine%20\(Secretariat\).pdf](https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/MediaCentre/HotTopics/Documents/Black%20Sea%20and%20Sea%20of%20Azov%20-%20Member%20States%20and%20Associate%20Members%20Communications/Circular%20Letter%20No.4544%20-%20Communication%20From%20The%20Government%20Of%20Ukraine%20(Secretariat).pdf)>

Lancaster 2022: 4 April: Lancaster, P. Russian Flag Raised In Center Mariupol (Exclusive Special Report), 4 April, 2022.

<<https://www.youtube.com/watch?v=v2CVUlojD80>>

Lancaster 2022: 29 March: Lancaster, P. Mariupol Human shields, 29 March, 2022. <<https://www.youtube.com/watch?v=kZsWKXDKI-0>>

London P&I Club 2022: London P&I Club. Black Sea – Mine Threat, 29 March 2022. <<https://www.londonpandi.com/knowledge/news-alerts/black-sea-mine-threat/>>

Meade and Diakun 2022: Meade, R. and Br. Diakun. Over 300 vessels and at least 1,000 seafarers are stuck in Ukraine. *Lloyd's List*, 24 March 2022. <<https://lloydslist.maritimeintelligence.informa.com/LL1140295/Over-300-vessels-and-at-least-1000-seafarers-are-stuck-in-Ukraine>>

NATO Shipping Centre 2022: NATO Shipping Centre. Risk of Collateral Damage in the NorthWestern, Western, and Southwest Black Sea, 13 May 2022. <<https://shipping.nato.int/nsc/operations/news/-2022/risk-of-collateral-damage-in-the-north-western-black-sea-2>>

Organization for Security and Co-operation in Europe 2022: Organization for Security and Co-operation in Europe. Report on Violations of International Humanitarian and Human Rights Law, War Crimes and Crimes against Humanity Committed in Ukraine since 24 Feb. 2022. OSCE, Office for Democratic Institutions and Human Rights, 13 April 2022. <<https://www.osce.org/files/f/documents/f/a/515868.pdf>>

Radio Free Europe/ Radio Liberty 2022: *Radio Free Europe/ Radio Liberty*. Azovstal Evacuees Tell Harrowing Tales Of Survival In Mariupol's Besieged Steelworks. 5 May, 2022. <<https://www.rferl.org/a/azovstal-evacuees-tell-harrowing-tales-of-survival-in-mariupol-s-besieged-steelworks/31835884.html>>

Reuters 2022: *Reuters*. Ukrainian evacuee recounts terror in the bunkers of Azovstal. 2 May, 2022. <<https://www.reuters.com/world/europe/mariupol-evacuee-recounts-heart-stopping-terror-bunkers-azovstal-2022-05-01/>>

State Statistics Committee of Ukraine 2001a: State Statistics Committee of Ukraine. General Results of the Census. National Composition of the Population, 2001. <<http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/>>

State Statistics Committee of Ukraine 2001b: State Statistics Committee of Ukraine. General Results of the Census. Linguistic Composition of the Population: Donetsk Region, 2001. <<http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/language/Donetsk/>>

TASS 2022: 27 April: TASS. Nationalists blocking 75 foreign ships at Ukrainian ports – Russian Defense Ministry. 27 April 2022. <<https://tass.com/defense/1444487>>

Tulp 2022: Tulp, S. Ukraine blogger video fuels false info on Mariupol bombing. *Associated Press*, 3 April, 2022. < <https://apnews.com/article/russia-ukraine-europe-misinformation-bombings-a39d9438da3c55d691742229cc87b2a0>>

Tzu 2013: Tzu, Sun. *The Art of War*. London: Collins Classics, 2013.

Wither 2022: Wither, J. Hybrid Warfare. In: *Encyclopedia of Violence, Peace, and Conflict*. New York: Academic Press, 2022.

Mariupol: The Information Warfare

Svetlozar Kirilov

Faculty of Journalism and Mass Communication, Sofia University
email: skivanov@uni-sofia.bg

Abstract: The article deals with the main points of the information warfare between Russia and Ukraine related to Mariupol. Which side in the conflict is supported by the inhabitants of the city? Who is to be blamed for the death of civilians and destruction in Mariupol? To what extent the statements of the warring countries are consistent with the truth? The light is shed on the information coverage of four concrete events during the siege of Mariupol: the destruction of the Maternity Yard №3; the destruction of the theater; the fate of the civilians in Azovstal and the blocking of the ship "Tzarevna" in the port.

Keywords: information warfare; Russia; Ukraine; Mariupol.